

**EN RAPPORT OM
DE STORE ORKESTRES VILKÅR**
FORFATTET AF IVAN ROD PÅ VEGNE AF WORLD MUSIC DENMARK
Interviews afsluttet august 2012

INDHOLD

- s. 2 Resumé
- s. 5 De store verdensmusikorkestres generelle vilkår
- s. 9 Forudsætningen for at få succes med et stort orkester
- s. 11 Ingen store verdensmusikorkestre på de danske festivaler
- s. 11 Har de store orkestre et publikumspotentiale i udlandet?
- s. 12 Nye store orkestre og deres oplevelse af vilkårene generelt
- s. 14 Spillestederne og deres forhold til genremæssig alsidighed
- s. 17 Konklusion
- s. 19 BILAG 1:
Fra de regionale spillesteders årlige afrapportering til Kunststyrelsen
- s. 20 BILAG 2:
Joblister fra Salsa Loca, Cordero & Team Latino, Latin Dance Band
- s. 21 BILAG 3:
World Music Denmarks honorarstøtteordning
- s. 22 BILAG 4:
World Music Denmarks honorarstøtte 2006-2009

RESUMÉ

I 1994 blev der etableret en honorarstøtteordning for store, professionelle verdensmusikorkestre på 7 medlemmer og derover. Formålet med ordningen var 1) at den både skulle sikre en genremæssig alsidighed på de danske spillesteder, 2) at gøre det rentabelt for spillestederne, således at de ikke skulle bekymre sig om inddækning af merudgiften ved at hyre et stort orkester og 3) at sikre de berørte musikeres vilkår. Ordningen ophørte ved udgangen af 2009.

Når de kontaktpersoner, der er blevet spurgt, om vilkårene generelt for deres orkestre i årene med og uden honorarstøtteordningen, har svarene været klare: Ordningens ophør har næsten entydigt forringet orkestrenes vilkår. I flere tilfælde har dens ophør ført til opløsning af orkestre eller til meget markante ændringer i deres udtryk og organisering. Flere orkesterledere har således – for fremadrettet at kunne sikre jobs på spillestederne – måttet begrænse besætningen, hvilket har fået konsekvenser for orkestrenes kunstneriske udtryk og dermed også for den genremæssige bredde, der præsenteres ude på spillestederne. En konsekvens af honorarstøtteordningens ophør er med andre ord, at publikums adgang til et rigt facetteret musisk, scenisk udtryk er blevet forringet.

I årene 2006-2008 omfattede honorarstøtteordningen i gennemsnit 65 koncerter per år fordelt på 43 spillesteder med 29 forskellige orkestre. Ordningens samlede økonomiske omfang var på 290.000 kr. og berørte i alt 550 musikerjobs per år.

Når musikerne kontakter spillestederne, fortæller de samstemmende, at deres orkestre så godt som altid bliver opfordret af spillestedernes bookere til enten at skære i besætningen eller optræde uden fuld tarifmæssig betaling. Går de ikke på kompromis på den ene eller anden front, går de ofte glip af potentielle jobs. Nogle fastholder, at orkesterbesætningen skal være af en vis størrelse for at kunne generere det musiske udtryk, som de ønsker og musikken forudsætter. Andre går på kompromis og stiller op i decimerede udgaver eller til en betaling, der er under tarifmæssig betaling.

De interviewede bookere fra spillestederne oplever ikke som udgangspunkt, at de svigter deres forpligtelse til at være genremæssigt alsidige og i præsentation af world genererne. De har imidlertid alle økonomiske betragtninger omkring world genererne eller store orkestre. "Det er klart, at man ... kan diskutere, om musikken er så væsentlig, rent kunstnerisk, at vi skal påtage os en økonomisk risiko" (Voxhall/Atlas). "Verdensmusik giver altid underskud" (Stars). "Realistisk set har vi ikke råd til store orkestre" (Sønderborghus). "Det er meget enkelt. Før kunne de store orkestre medbringe supplerende tariffer. Det kan de ikke længere. Og vi har ikke 10-11-12 tariffer til rådighed til én koncert. Konsekvensen er, at vi ikke længere kan hyre store orkestre" (Krudttønden). "Antallet af jobs til store orkestre er nok faldet 20-30 procent" efter at honorarstøtteordningen faldt væk. "Spillestedet har stadig en del store orkestre på plakaten, omend færre end før (Klaverfabrikken). "Selv om vi får støtte både fra kommunen og Kunstrådet, skal vi altså – hvis vi er oppe på 8-10-12 honorarer – stadig have mellem 100-150 betalende publikummer ind, for at det hænger sammen økonomisk. Det er et vilkår" (Internationalt Hus).

STATUS MARTS 2013

Kommende koncerter i Danmark for de orkestre, der har bidraget til rapporten:

Babylove & the Van Dangos	5
Egues y su Cuban Beat	0
Humberto & son en Taya / Grupo Café	0
Grupo Danson	0
Jorge Cordero & Team Latino	4
Latin Dance Band	1 (skolekoncert)
Little Havana	4
Ms. Makupa	5
Oriental Mood	0
Reggae Splash Tour	0
Salsa Loca	0
The Suwalski Worldclub	0

VIKÅRERNE FOR DE STORE ORKESTRE

I 1994 blev der etableret en honorarstøtteordning for store, professionelle verdensmusikorkestre. Ordningen muliggjorde, at orkestre på 7 medlemmer og derover – som især eksisterer indenfor genrerne salsa, latin, reggae og afro - kunne spille koncerter til fuld tarifmæssig betaling.

Ordningen blev administreret af World Music Denmark. Den forudsatte, at det enkelte spillested – på baggrund af en egen kvalitetsvurdering - bookede et orkester og som minimum betalte de første seks tariffer. De orkestre, som benyttede ordningen bestod af syv til fjorten - i gennemsnit ni musikere.

Bag etableringen af honorarstøtteordningen lå en erkendelse af, at det især indenfor salsa, latin, reggae og afro er en kunstnerisk forudsætning, at orkestrene er store. Men alene på grund af deres størrelse havde selvsamme orkestre også svært ved at få jobs til fuld tarifmæssig betaling.

Ideen med ordningen var altså, at den både skulle være med til 1) at sikre en genre-mæssig alsidighed på de danske spillesteder ved at gøre det rentabelt for spillestederne også at indgå aftale med store orkestre og 2) at sikre, at de professionelle verdensmusikere fik en tarifmæssig betaling, der svarede til den, andre musikere fik. Med honorarstøtteordningen skulle spillestederne jo ikke bekymre sig om inddækning af merudgiften ved at hyre et stort orkester frem for et lille, hvorfor ordningen også fremstod som en sikring af den musiske mangfoldighed og de berørte musikeres vilkår.

Ikke desto mindre ophørte ordningen i 2009. Og dét havde naturligvis nogle konsekvenser. Både for orkestrene, spillestederne og den genre-mæssige alsidighed. Det er de konsekvenser, denne rapport skildrer via interviews med de store, professionelle orkestres kontaktpersoner og bookerne på de centrale danske spillesteder.

World Music Denmark har registreret 21 verdensmusikorkestre med syv eller flere medlemmer, der har benyttet ordningen i de sidste 3 år den eksisterede (2007-2009). Heraf har 13 af orkestrene benyttet ordningen mindst tre gange i et eller flere på hinanden følgende år. Det er disse orkestre, der er blevet interviewet til denne undersøgelse.¹

---

¹ De store professionelle verdensmusikorkestre, der indgår i denne undersøgelse er: *Babylove & the Van Dangos*, *Egues y su Cuban Beat*, *Humberto & son en Taya / Grupo Café*, *Grupo Danson*, *Jorge Cordero & Team Latino*, *Latin Dance Band*, *Little Havana*, *Ms. Makupa*, *Oriental Mood*, *Reggae Splash Tour*, *Salsa Loca* og *The Suwalski Worldclub*.

DE STORE VERDENSMUSIKORKESTRES GENERELLE VILKÅR

Det er ikke lykkedes at indsamle et samlet statistisk materiale for alle orkestrene, som entydigt kan besvare spørgsmålene: Hvor mange jobs har de pågældende orkestre spillet i hvert af årene 2007-2009 og 2010-2011, samt hvor mange af disse jobs, der blev spillet mod fuld tarifmæssig betaling? Altså mens honorarstøtte-ordningen fandtes og efter dens ophør. At dét ikke er lykkedes skyldes, at det kun er få kontaktpersoner, der er i besiddelse af eller husker de konkrete oplysninger.

Som illustration bringes i stedet en statistik for 3 orkestre, der viser situationen før og efter honorarstøttens bortfald og de forskellige strategier, som de har valgt. *Salsa Loca* har fastholdt kravet om fuld tarifmæssig betaling til en besætning på 10 musikere, hvilket har resulteret i et kraftigt fald i antallet af job. *Jorge Cordero & Team Latino* har valgt at reducere antallet af besætningsmedlemmer, for blot at kunne fastholde et faldende aktivitetsniveau. *Latin Dance Band* har valgt at kompensere et fald i antallet af offentlige spillestedsjob med skolekoncerter (se Bilag 2).

Når kontaktpersonerne er blevet spurgt om vilkårene generelt for deres orkestre i årene med og uden honorarstøtteordningen, har svarene været klare: Ordningens ophør har næsten entydigt forringet orkestrenes vilkår. I flere tilfælde har dens ophør ført til opløsning af orkestre eller til meget markante ændringer i deres udtryk og organisering. Flere orkesterledere har således – for fremadrettet at kunne sikre jobs på spillestederne – måttet begrænse besætningen. Og dét har fået konsekvenser for orkestrenes kunstneriske udtryk. Og dermed for den genre-mæssige bredde, der præsenteres ude på spillestederne. Man kan sige, at en konsekvens af honorarstøtteordningens ophør er, at publikums adgang til et rigt facetteret musik, scenisk udtryk er blevet forringet.

Babylove & the Van Dangos

Johan Bylling Lang er kontaktperson for ska/reggae/soul bandet *Babylove & the Van Dangos* (8 bandmedlemmer), og han mener ikke, at ordningens ophør har haft afgørende konsekvenser *Babylove & the Van Dangos*, men dét skyldes "nok først og fremmest, at vi før stod for bookingen selv eller havde et lille bookingbureau. Nu har vi et større bureau, som kan sætte sig igennem overfor spillestederne, og derfor oplever vi ikke de store forandringer. Men jeg ved, at der er andre bands, der har fået svært ved at få jobs, efter at honorarstøtteordningen er ophørt. Den fungerede jo som en slags underskudsgaranti, og derfor var flere spillesteder parat til at tage større bands ind – selv om disse ikke var kendte og 'garanterede' en publikums-tilstrømning." *Babylove & the Van Dangos* er det eneste af de etablerede, store verdensmusik-orkestre, som *ikke* har erfaret, at ordningens ophør har forringet vilkårene.

Egues y su Cuban Beat

Stine Ortvad fortæller, at salsa bandet *Egues y su Cuban Beat* (11 bandmedlemmer) er gået i opløsning, "fordi det blev for svært at skaffe jobs til orkesteret, da honorarstøtteordningen ophørte." Hun pointerer, at bandets opløsning specifikt er forbundet med støtteordningens ophør. "Bandet kom til verden i 2009 og havde mange jobs dét år. Men da støtten forsvandt, ville ingen længere booke det. Og derfor blev det ganske enkelt opløst," fortæller hun. Musikere fra *Egues y su Cuban Beat* indgår i dag i en række andre, mindre konstellationer.

Reggae Splash Tour

Tami Bjerresø vil ikke sige, at reggae bandet *Reggae Splash Tour* (9 band-medlemmer) er blevet opløst. Men han fortæller, at orkesteret spillede 15-20 koncerter om året, da honorarstøtteordningen fandtes, og at orkesteret - efter, at den ophørte - ikke har spillet et eneste. "Honorarstøtteordningen var god, fordi den var sød musik i spillestedernes ører." Derfor gik det godt for orkesteret, da den ordning eksisterede. Men da den ophørte, "gik *Reggae Splash Tour* i stå. Alle musikerne måtte jo ud og spille i andre, mindre konstellationer for at få deres privatøkonomi til at hænge sammen."

The Suwalski Worldclub

Samme historie kommer fra Peter Suwalski. Han fortæller, at latin bandet *The Suwalski Worldclub* (10 bandmedlemmer) klarede sig ganske godt, da honorarstøtteordningen fandtes. Men da ordningen forsvandt, "forsvandt også alle vores jobs. Så mit band eksisterer nærmest ikke mere." Han fortæller, at "spillestederne er bange for, at der ikke kommer publikum nok, når det er et latin band, der er på scenen", og at de især "frygter at få et stort underskud, hvis de hyrer et stort band. Spillestederne tør ikke satse." Derfor er også *The Suwalski Worldclub* gået i stå. Peter Suwalski tilføjer, at finans- og gældskrisen har forværret situationen.

Oriental Mood

Lars Bo Kujahn fortæller at *Oriental Mood* (9 bandmedlemmer), som spiller arabisk fusion, tilsvarende har stået stille i de sidste to år, men at dét først og fremmest skyldes, at han selv som orkesterleder har trængt til en pause. Alligevel tilføjer han, at han ikke er i tvivl om, at honorarstøtteordningens ophør har været ødelæggende for de store verdensmusikorkestre. "Det var helt klart nemmere for de store bands at komme ud og spille, da ordningen eksisterede." Han tilføjer, som Peter Suwalski, at kombinationen af honorarstøtteordningens ophør og finans- og gældskrisen er den dårligst tænkelige cocktail, hvis man både vil sikre en genremæssig alsidighed på de danske spillesteder og de professionelle verdensmusikerens tarif.

Latin Dance Band

Anders Bo Pedersen fortæller, at latin bandet *Latin Dance Band* (9 bandmedlemmer) er blevet "slagtet" med ophøret af honorarstøtteordningen. "Man har reelt slagtet flere af de store orkestre ved ikke at støtte dem, for bookerne sidder jo derude og tænker på, hvor dyrt det er at give honorar til alle i et stort band." Anders Bo Pedersen tilføjer, at det af selvsamme grund er blevet svært for *Latin Dance Band* at få jobs på spillestederne. Og at dét er grunden til, at bandet "er gået lidt i stå." Da *Latin Dance Band* var "på toppen, spillede vi 40 til 50 jobs om året." Men efter at honorarstøtteordningen ophørte, er antallet af jobs faldet markant. "Vi lever jo i en mainstream tid, og når vi ikke har honorarstøtte med, tør bookerne ikke lave aftaler med os."

Salsa Loca

Tonny Pedersen fortæller, at salsa bandet *Salsa Loca* (12 bandmedlemmer) i årene fra 2007 til 2009 i gennemsnit spillede 12 jobs om året, og at antallet af jobs i årene fra 2010 til 2011 faldt til 3 i gennemsnit. "Og det skyldes helt entydigt honorarstøtteordningens bortfald. Salsa er ganske vist en marginal genre, men vi fik tidligere jobs, fordi vi spillede godt, og fordi vi havde honorarstøtten med os. I dag, hvor

ordningen ikke findes, er det ikke nok, at vi spiller godt. Bookerne tør ikke løbe risikoen og tage os ind. Vi er jo et stort orkester – også større end de konkurrerende salsaorkestre – og det betyder noget, når spillestedet skal vurdere, hvilke udgifter de tør påtage sig. Alene det, at *Salsa Loca* har tre besætningsmedlemmer mere end konkurrenterne, gør en forskel på 5.000 kr. At vi ikke har nogen honorarstøtte-ordning er altså entydigt ødelæggende for vores muligheder for at få jobs.”

Humberto & son en Taya / Grupo Café

Humberto Gomez Vera fortæller, at det også for latin bandet *Humberto & son en Taya* (9 bandmedlemmer) og salsa bandet *Grupo Café* (10 bandmedlemme) er blevet svært at få jobs i Danmark. ”Der er ikke længere nogen, der vil betale ni eller ti tariffer! Da honorarstøtteordningen fandtes, kunne vi i perioder spille et par jobs om ugen. I 2011 spillede vi to i alt. Men vel at mærke kun med fire-fem musikere i bandet.” Humberto Gomez Vera fortæller, at hans musik egentlig kræver et band med 9 til 10 musikere, men også at det i dag er umuligt at sælge koncerter med bands af den størrelse. ”Derfor er det også blevet svært at holde sammen på de oprindelige bands.” Og derfor har han valgt gå på udtryksmæssigt kompromis og drage ud på spillestederne med mindre konstellationer.

Grupo Danson

Tijana Miskovic (booker) fortæller, at salsa bandet *Grupo Danson* (9 band-medlemmer) var et populært band, da honorarstøtteordningen fandtes. Men også, at antallet af jobs i Danmark med ordningens ophør faldt med ”minimum tyve procent. Før kunne vi lave miniturnéer, fordi vi kunne tilbyde mindre spillesteder at medbringe tariffer. Nu er det kun store spillesteder, der tør tage orkesteret ind, og da de gør det sjældnere, er kravene til PR-arbejdet blevet større. Hvor det før var nok bare at være opført på spillestedets kalender, skal vi nu bruge kræfter på kostbar og tidskrævende lancering. Alternativt tilbyde at spille i mindre konstellationer, selv om det bliver musik af 2. sortering.” Honorarstøtteordningens ophør har ifølge Tijana Miskovic den afgørende betydning for musikkens udvikling, at ”hvis de store bands ikke kan optræde med deres musik i dens bedste udgave og ikke kan give tilstrækkeligt mange koncerter af 1. sortering, så forsvinder forudsætningen for den optimale, kreative udviklingsproces.”

Jorge Cordero & Team Latino

Jorge Cordero fortæller, at det er en ”væsentlig forringelse af verdensmusikkens vilkår, at honorarstøtteordningen er forsvundet.” Latin bandet *Jorge Cordero & Team Latino* (14 bandmedlemmer) optræder i dag med bare ti musikere, og ”dét lyder ad helvede til.” Alligevel foreslår flere spillesteder ham at reducere besætningen yderligere og optræde med maksimalt fem musikere. Og dét går ham på. For opfylder han spillestedernes ønske, går han yderligere på kompromis med musikken. ”Problemet er nu, at spillestederne ikke overholder deres forpligtelse til at sikre genremæssig alsidighed. Derfor får vi ikke de koncerter, vi skulle have. Og derfor taber alt højde. Kvaliteten og kontinuiteten ryger, og det går ud over vores muligheder for at optræde – både i Danmark og udlandet. Fordi rutinen undermineres.” Jorge Cordero vurderer, at antallet af jobs for hans *Team Latino* med honorarstøtteordningens ophør er faldet med omkring 50 procent.

Little Havana

Kent Søgaard fortæller, at "det er helt klart, at salsa bandet *Little Havana* (8 band-medlemmer) spillede flere jobs, da honorarstøtteordningen fandtes. Jeg tror, at antallet af jobs siden er blevet halveret. Og det er helt klart ophøret af honorar-støtteordningen, der har gjort, at vi har mistet så mange af vores jobs." Kent Søgaard tilføjer, at hans store orkester har prøvet at skære ned på antallet af besætnings-medlemmer for igen at få flere jobs, for "det er jo ofte antallet af tariffer, der afgør, om man får jobbet - ikke musikens kunstneriske kvalitet." Han tilføjer, at "spille-stederne godt kan se, at vi – ved at reducere besætningen - går på kompromis med musikken. Men hvis ikke vi skærer i besætningen, får vi ikke de pågældende jobs." Det er hans konklusion. Kent Søgaard siger, at "honorarstøtteordningen både var til glæde for os og spillestederne. Den var god for os, fordi den holdt os til ilden. Og den var god for spillestederne, fordi de ikke løb så stor en risiko ved at tage et stort orkester ind".

Ms. Makupa

Karen Mukupa siger, at dét - at hendes reggae band, *Ms. Makupa* (7 band-medlemmer), i 2009 med rimelig succes udgav et album, der affødte opmærksomhed - gør, at det for hende er svært at vurdere, hvilken betydning honorarstøtteordningens ophør har haft for *Ms. Makupas* adgang til jobs. "Efter, at albummet udkom, fik vi mange jobs. Vi havde jo pludselig et visitkort! Og vores jobs fortsatte ind i 2010 og 2011. Også fordi vi spiller godt og hurtigt opbyggede et godt ry. Men jeg kan da godt mærke, at bookerne tøver med at hyre os, fordi vi er så mange. Jeg er jo hverken en stjerne – som Rasmus Seebach eller Medina - eller en undergrundsfigur. Jeg er verdensmusiker. Og dét er noget helt andet. Jeg overvejede allerede i 2009, om jeg skulle lukke bandet ned i 2010, da ordningen forsvandt, for jeg vidste, at det ville blive sværere og sværere at få jobs med så stor en besætning.

Men jeg valgte i stedet – også fordi jeg følte, det var vigtigt at være til stede på scenerne - at gå på kompromis med betalingen. Derfor har jeg i de sidste par år optrådt mange gange uden at få tarif. Og det ved jeg godt, at forbundet ikke er glad for at høre. Men jeg har valgt at gøre det, fordi jeg kan mærke, at bookerne ellers ikke vil hyre os ind - fordi vi er så mange. Det er mig, der står i front, så det er mig, der ofrer mig." Karen Mukupa fortæller, at hendes agent flere gange har bedt hende skære ned i besætningen, fordi det vil lette adgangen til jobs. Men hun har indtil videre undladt at følge hans råd. "Man beder jo heller ikke Tim Christensen om at skære ned på hans band. Eller bageren om at undlade at komme smør i sit wienerbrød. Men som en soloartist, der har et band, kan jeg da godt mærke, at det er hårdt at skulle blive ved med at kæmpe for at holde det store band i live. Derfor kan jeg også sige, at det ville være en stor hjælp, hvis honorarstøtteordningen kom tilbage. Dét ville gøre det lettere at opretholde det kunstneriske niveau og få de fornødne jobs til det store orkester."

FORUDSÆTNINGEN FOR AT FÅ SUCCES MED ET STORT ORKESTER

Kontaktpersonerne i de store verdensmusikorkestre fortæller samstemmende, at det – efter honorarstøtteordningens ophør - er blevet sværere at drive et stort verdensmusikorkester med succes. Og det skyldes flere forhold:

Verdensmusikkens sub-genrer er alle marginale og alt andet end mainstream. Dét, kombineret med det fænomen, at ingen af de pågældende orkestre har deciderede stjerner i spidsen, gør at vejen til spillestederne og festivalerne – og i sidste ende publikum - er blevet længere.

I flere tilfælde vil spillestederne – hvis de booker et stort verdensmusikorkester - have udsigt til store udgifter til tariffer uden samtidig at have sikkerhed for modsvarende indtægter i døren og baren. "Der er jo ingen stjerner øverst på plakaten," som **Karen Mukupa** siger. Og derfor bliver verdensmusikken – i sin optimale udgave – sjældnere booket til koncerter derude. Og dermed bliver publikums adgang til verdensmusikken yderligere forringet.

Kontaktpersonerne i de store verdensmusikorkestre, som har overlevet honorarstøtteordningens ophør, fortæller samstemmende, at deres orkestre af spillestedernes bookere så godt som altid bliver opfordret til enten at skære i besætningen eller optræde uden fuld tarifmæssig betaling. Går de ikke på kompromis på den ene eller anden front, går de ofte – som skildret i forrige afsnit - glip af potentielle jobs.

Nogle fastholder, at orkesterbesætningen skal være af en vis størrelse for at kunne generere det musiske udtryk, som de ønsker, og musikken forudsætter. Andre går på kompromis og stiller op i decimerede udgaver eller til en betaling, der er under tarif.

Den konsekvens er der delte meninger om. Men generelt er der enighed om, at rutine og en fornuftig støtteordning er forudsætningen for i Danmark at drive et stort orkester med succes. Og lige så generelt er der enighed om, at de forringende vilkår for at få jobs på de danske spillesteder – kombineret med honorar-støtteordningens ophør – har undergravet muligheden for at få selvsamme rutine.

At antallet af jobs falder, har jo dén konsekvens, fortæller kontaktpersonerne samstemmende, at mange musikere må ud og tjene penge i andre orkestre og/eller i andre erhverv. Og dét gør, at det konstant bliver sværere at samle alle besætningsmedlemmer i de store orkestre - selv når muligheden for at få jobs opstår. "Når man ikke tjener penge, er det jo svært at holde på folk," fortæller **Johan Bylling Lang** f.eks. "For vi skal alle tjene penge og på givne tidspunkter prioritere det, der er penge i." Ræsonnementet er, at rutinen dermed ryger. Og at kvalitets-niveauet som konsekvens også falder.

Det overordnede problem er, at verdensmusikkens subgenrer alle bliver mere perifere. De bliver sjældnere præsenteret på spillestederne. Og publikum får sjældnere adgang til dem. "Det er den catch-22 situation, de store verdensmusikorkestre pt. sidder i", konkluderer en af kontaktpersonerne.

Nogle af orkestrene forsøger at løse problemet ved at gøre live-optrædener til et delelement i et større koncept, som også kan rumme foredrag og spille- og danseundervisning. Nogle forsøger at løse det ved at skærpe deres egen profil via et øget fokus på PR omkring deres egen helt særlige kunnen. Nogle stiller op i decimerede – og billigere – udgaver, uanset at dét forringer kvaliteten. Andre stiller op uden at få deres retmæssige betaling. Men ingen har løst problemet helt og aldeles.

Jorge Cordero mener, at den danske verdensmusikscene som helhed ville stå stærkere, hvis man koncentrerede støtten ind omkring færre, virkelig gode orkestre. Fordi kombinationen af "kapacitet og kvalitet" er tæt forbundet. Og fordi en koncentreret støtte ville kunne danne grundlaget for nogle få succeser frem for en generel udvanding af verdensmusikken: "Der er jo nogle, der sparker røv, og de ville kunne få succes, hvis de fik en ordentlig støtte." Og den succes ville kunne trække andre bands med op, mener han. "Kommerciel succes er jo forudsætningen for, at genren som sådan udvikler sig." På baggrund af dét ræsonnement efterlyser han en mere "elitær tilgang til verdensmusikken. Pengene skulle lægges der, hvor det største potentiale er."

Dén holdning deler **Tonny Pedersen** (*Salsa Loca*) ikke. Han mener, at der allerede i forvejen er en uheldig tendens til at støtten koncentrerer ind omkring eksempelvis ét salsaband: "Og det gør, at det for alle andre salsamusikere bliver et individuelt spørgsmål om at komme med i dét band. Det kommer altså ikke til at handle om orkestrenes mulighed for at profilere sig i forhold til hinanden, men om den enkeltes mulighed for at profilere sig overfor ét band."

Jorge Cordero mener, at "turnéstøtte ville gøre det lettere at knytte dygtige musikere til et stort orkester; ville højne det pågældende orkestres standard; og skabe fundamentet for både at komme ud på danske spillesteder og festivaler med succes; og derfra videre ud i verden."

Lars Bo Kujahn (*Oriental Mood*) tager argumentet et trin videre: "Lad os se det i øjnene: Mulighederne ligger ikke i Danmark. De ligger i udlandet. Derfor skal man også, når man spiller noget musik som vores, tænke globalt. Mulighederne er 1.000 gange større i udlandet. Og det gælder ikke kun mulighederne for at få jobs, det gælder alle facetterne i musikken."

INGEN STORE VERDENSMUSIKORKESTRE PÅ DE DANSKE FESTIVALER

Det er helt generelt de færrest store verdensmusikorkestre, der har over-strømmende ord til overs, når det gælder spørgsmålet om adgang til at spille på danske festivaler.

Tonny Pedersen fortæller f.eks., at *Salsa Loca* slet ikke spiller på danske festivaler, fordi bandets besætning kun er deltidsmusikere og i sommermånederne ikke kan samles på grund af ferie. "Vi holder lukket i juli, fordi halvdelen af bandet er på ferie med deres familie." *Salsa Loca* har af samme grund kun spillet én gang på en festival, nemlig på Skanderborg Festival (foruden dog flere gange på Copenhagen Jazzfestival).

Johan Bylling Lang (*Babylove & the Van Dangos*) siger, at "festivalerne vil gerne have store navne, der kan trække et publikum. Så der står verdensmusikken lidt dårligt. Faktisk er det rigtig svært at blive booket til en festival, uanset musikkens kvalitet. Festivalerne tænker jo: 'Hvad vil vi helst have? Et ukendt reggae band til 30.000 kr. eller Sys Bjerre til 25.000 kr.?' Hvad tror du selv, de vælger?"

Karen Mukupa siger det sådan her: "At komme ud på danske festivaler er det sværeste. Der er *så* mange smagsdommere derude, at det for os er helt umuligt."

Lars Bo Kujahn (*Oriental Mood*) siger. "Danske festivaler vil ikke have arabisk musik. Og det har ikke noget at gøre med orkesterets størrelse. Det er musikken som sådan, de ikke vil have ud."

Flere af de store verdensmusikorkestre har slet ikke forsøgt at profilere sig overfor festivalerne. Generelt fordi de ikke tror, de vil kunne få jobs derude med deres genremæssigt marginaliserede musik.

HAR DE STORE ORKESTRE ET PUBLIKUMSPOTENTIAL I UDLANDET?

Helt generelt fortæller kontaktpersonerne, at det i udlandet er svært at opnå honorarer, der svarer til danske tariffer. I mange tilfælde spiller orkestrene i udlandet "på døren", hvorfor det – som **Johan Bylling Lang** (*Babylove & the Van Dangos*) siger – er "vigtigt at få eksportstøtte med hjemmefra", hvis en optræden i udlandet skal give mening, økonomisk.

Jorge Cordero fortæller, at hans orkester har fået et gennembrud i Columbia, men tilføjer, at "vi ikke har økonomien til at benytte os af det. Vel er der muligheder for at hente eksportstøtte, men da den ikke dækker det egentlige behov, kan vi ikke rigtigt bruge den. Og dét handler ikke om honorarer. Det handler om, at pengene ikke er tilstrækkelige til at følge op på mulighederne, og om at mange af dem går til alt muligt andet end det, vi mest af alt har brug for."

Anders Bo Pedersen (*Latin Dance Band*) er af den opfattelse, at den eksportstøtte, der for alvor batter, går til navne som Aqua og Outlandish: "Kunstrådet tror nemlig ikke, at man kan eksportere verdensmusik." Han tilføjer, at han selv har skrevet numre sammen med en af Cubas største sangskrivere og kunne bruge disse numre som adgangs-billet til Cuba. Men han tilføjer også, at han ikke tror på, at *Latin Dance Band* vil kunne få den fornødne eksportstøtte med hjemmefra, og at han derfor ikke tør forfølge den åbenlyse vej til succes i Cuba.

En del af de store danske verdensmusikorkestre har til tider jobs i udlandet – primært i Europa – men alle oplever, at det i udlandet næsten hver gang "er som at starte forfra, fordi vi ikke er kendte." Enkelte orkestre har fået etableret nogle gode kontakter, som de kan genbruge igen og igen. Men overfor det udenlandske publikum "er det forfra, hver gang." Det siger f.eks. **Johan Bylling Lang** (*Babylove & the Van Dangos*).

Jorge Cordero siger, at forudsætningen for at få succes i udlandet er, at orkesteret har succes på hjemmemarkedet: "For man bliver typisk spurgt, hvor godt man sælger i sit hjemland."

Tijana Miskovic (*Grupo Danson*) mener, at Jorge Corderos udsagn er en forsimpning: "Mange jobs i Danmark åbner ikke i sig selv spillestederne i udlandet. Til gengæld gør mange jobs i udlandet orkestrene mere attraktive i Danmark." Problemet er bare, som hun tilføjer, at "der er krise alle vegne, hvorfor det er blevet lige så svært at få jobs i udlandet som i Danmark."

Karen Mukupa mener ikke, at der overhovedet er en sammenhæng mellem det at få jobs i Danmark og i udlandet: "Det hænger slet ikke sammen. Jeg har for nylig lavet nogle promo-jobs i Tyskland, men det eneste de interesserede sig for var, hvordan pladesalget gik *der* nede. De kunne se, at jeg har spillet mange jobs i Danmark, men dét var ikke noget, de gik synderligt op i."

Peter Suwalski (*The Suwalski Worldclub*) er dog af den opfattelse, at "der er en sammenhæng mellem aktivitetsniveauet i Danmark og i udlandet. Er man aktiv i Danmark, så øver man, og så har man den udadvendte energi, som er forudsætningen for at skubbe en international karriere i gang."

Så godt som alle kontaktpersonerne er enige om, at eksportstøtte er en forudsætning for overhovedet at kunne optræde i udlandet med store danske verdensmusikorkestre. **Johan Bylling Lang** fortæller f.eks., at *Babylove & the Van Dangos* i foråret 2012 har været på en tre uger lang turné i Tyskland og i samme periode har måttet takke nej til jobs i Danmark. "Derfor skal vi have penge med hjem fra Tyskland. Og for at få dét, er det nødvendigt med eksportstøtte."

Der er ingen tvivl om, at udsigten til udgifter ved at optræde i udlandet er den faktor, der hindrer de fleste store danske verdensmusikorkestre i at etablere sig i udlandet. Selv **Lars Bo Kujahn** og *Oriental Moods* globale fokus forudsætter eksportstøtte hjemmefra.

NYE STORE ORKESTRE OG DERES OPLEVELSE AF VILKÅRENE GENERELT

Indenfor både verdensmusikken er der flere nye, store bands, som enten ikke – eller kun i en kort opstartsfasen – har haft berøring med honorarstøtteordningen. Hvordan oplever de vilkårene for at drive et stort band?

Tami Bjerresø (booker Showstoppers Entertainment) fortæller at ska / reggae bandet *Von Dü* (9 bandmedlemmer), som slog igennem på Roskilde Festival i 2009, "nu må takke nej til en stribe jobs eller spille underbetalt. Spiller orkesteret underbetalt, bliver koncerterne uden transportstøtte. Problemet er, at uden tariffstøtte er det svært at få jobs, og uden tarif kan vi ikke få transportstøtte."

Tami Bjerresø mener, at orkesteret har takket nej til hen ved hvert tredje jobtilbud: "Von Dü har spillet 20-30 koncerter i 2010 og 2011, og orkesteret kunne i hvert fald have været oppe på 40 koncerter...". "Orkesteret har en blæsersektion som er så essentiel for musikken, at de ikke kan optræde uden. Så det er lidt "take it or leave it." Men dét giver altså også problemer, fordi spillestederne ikke er så opsatte på at betale så mange tariffer." Orkesterets medlemmer vil gerne ud at optræde. Også gerne - om nødvendigt - under tarif. Men da transportstøtten ryger, siger orkesteret nej til mange jobs.

"I den forstand er forholdene for at drive et stort band utroligt dårlige." For *Von Dü* er festivalerne de bedste scener: "For der er der for det meste nogle ordentlige budgetter. Ude på spillestederne er det noget helt andet. Og dét skal der en honorarstøtteordning til for at ændre."

Ifølge Tami Bjerresø går publikum af samme grund glip af en musisk mangfoldighed: "Publikum får discountløsninger, og det er synd for alle – for artisterne, spille-stederne og publikum." Tami Bjerresø tror, at spillestederne gør, hvad de kan, "men som jeg ser det, er spillestedernes økonomi så dårlig, at de ikke kan sikre den genremæssige alsidighed. Jeg tror, at de bestræber sig på at sikre den. Men uden en tarifstøtte forsvinder de store bands helt fra scenerne. Og dét er trist."

Von Dü synger på dansk, "og derfor giver det sig selv, at orkesteret primært spiller i Danmark. Men kombinationen af, at orkesteret spiller nichemusik og synger på dansk går ud over publikumspotentialet – både i Danmark og udlandet. Selv om det indtil videre er gået meget godt, er det et problem."

"*Von Dü* har selv måttet udgive og lave en distributionsaftale. Og det er også gået meget godt. Men udgivelser i sig selv åbner ikke for adgangen til spillestederne. Hverken i Danmark eller udlandet."

Philip Køppen fra balkan-bandet *Tako Lako* (9 bandmedlemmer) fortæller, at det "går rigtig godt for os." "Det er kun vanskeligt for os at få støtte til at komme til udlandet. Jeg ved, at der er tilskudsordninger til udlandet, men puljerne er for små og ofte brugt alt for tidligt på året. Det er også et problem for os, at Kunstrådet kræver, at vi får fuld tarif i udlandet, for at opnå transportstøtte. Dét er deres målestok for, om man er professionel. Men nogle gange er man altså nødt til at gå under tarif – især i udlandet – hvis man overhovedet vil ud. Og det har Kunstrådet ikke blik for."

"Helt overordnet vurderer jeg dog, at mulighederne for at få succes med et stort, professionelt orkester er gode. Vi prøver jo at lave et cross-over til en mere mainstream agtig scene, og det har sikkert lettet vores vej. Vi spiller de rigtige steder, og vi kan godt få jobs til fuld tarif. Men nogle gange skal man også gøre noget andet end at gå efter tariffen. Det har vi mange gange gjort, og derfor er vi steget i værdi. Nu kender folk os, og derfor kan vi i dag få en højere hyre, end vi kunne i begyndelsen. Ikke dermed sagt, at tarifsystemet er ødelæggende, men nogle gange skal man - for at blive taget seriøst - tage nogle jobs til en lavere hyre."

For at komme til udlandet skal man, ifølge Philip Køppen, "levere varen og få de rigtige gigs. Men man starter fra scratch hver gang. Så det med udlandet er hårdt arbejde. Vi

er til stede i udlandet, men vi vil gerne mere ud. Problemet er bare, at vi har brug for flere penge for at kunne gøre det. Vi får tilbudt jobs, men i mange tilfælde ville vi tabe penge ved at takke ja. Det gjorde vi i forvejen det første års tid - men den gang så vi dét som en investering, og i dag får vi da også tilbudt både flere jobs og flere penge. Vi har siden 2008 spillet 160-170 koncerter i alt. Heraf ca. 30 i udlandet."

På spørgsmålet om, hvorvidt en plade er forudsætningen for at få jobs, svarer Philip Køppen: "Nej. Men vi er alligevel ved at lave en nu, og vi har da også hørt fra flere bookere, at 'vi kan komme tilbage, når vi har lavet en'. Så vi betragter pladen som endnu en investering i koncertvirksomhedens videre drift. Pladen bliver som vores visitkort udadtil." Philip Køppen fortæller, at *Tako Lako* har haft svært ved at få job på danske festivaler. "Udlandet er lidt noget andet, når det gælder world. De fleste udenlandske festivaler har en world-scene, men i Danmark må vi nøjes med Tønder Festivalen. Det særlige ved festivalerne er, at der skal man ikke bare komme ud og spille, der skal man også kunne levere noget, som de andre optrædende orkestre på festivalen ikke kan. Og det kan være svært overfor bookerne at påvise, at man har et attraktivt særkende. Derfor kan det også være svært at slå igennem i udlandet. Men indtil videre er det gået meget godt."

SPILLESTEDERNE OG DERES FORHOLD TIL GENREMÆSSIG ALSIDIGHED

Som anført er flere spillesteder i kraft af støttestrukturen forpligtet til at sikre en genremæssig alsidighed. Men flere af de store orkestre, oplever – som ovenfor anført – at spillestederne ikke lever op til den forpligtelse, idet de enten ikke eller meget sjældent booker de store bands, som spiller salsa, latin, reggae eller afro.

I forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport blev bookerne på de 6 spille-steder, der gjorde mest brug af World Music Danmarks honorarstøtteordning ² derfor spurgt om, hvilke overvejelser de gjorde sig - og hvilke prioriteringer, de foretog – forud for tilrettelæggelsen af en koncertkalender og bookingen af de optrædende orkestre.

Voxhall / Atlas

Kenneth Kristensen er booker på *Voxhall / Atlas* i Århus. Han fortæller, at udgangspunktet, når han booker, er kvaliteten: "Spørgsmålet er kun, om musikken har den fornødne kvalitet." Men han erkender også, at økonomien spiller ind: "Består et band af syv mand, koster det syv tariffer. Og det i sig selv er 12.000 kroner. Hertil kommer penge til teknik, el, afvikling, barpersonale, dørmænd, rengøring mm. Så der er mange udgifter." Han fortæller, at *Voxhall / Atlas* har et system, hvor oplysninger kan tastes ind og forudsætningen for break even med det samme kommer op på skærmen: "Jeg kan i systemet se, hvor mange betalende gæster vi skal have ind for at holde break even. Og det er klart, at man så kan diskutere, om musikken er så væsentlig, rent kunstnerisk, at vi skal påtage os en økonomisk risiko. Det gør vi til tider, men vi kan selvfølgelig ikke gøre det konsekvent. Dét ville være for risikabelt." Direkte adspurgt, om

-----
² De spillesteder, der indgår i denne undersøgelse, er: *Krudttønden (København)*, *Stars (Vordingborg)*, *Klaverfabrikken (Hillerød)*, *Internationalt Hus (Odense)*, *Voxhall / Atlas (Århus)*, *Sønderborghus (Sønderborg)*. Det lykkedes ikke i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport at få en endelig tilbagemelding fra spillestedet *Global (København)*.

han mener, det regionale spillestedet overholder sin forpligtelse til at sikre den genremæssige alsidighed, svarer han: "Vi er kontraktligt forpligtet til på *Atlas* at præsentere 55 koncerter om året - 11 world, 11 jazz, 11 folk og 22 frie. Dét er vi forpligtet til. Og gør vi det ikke, får vi en reprimande. I værste fald risikerer vi at miste vores driftstilskud." Spillestedet har endnu ikke fået en reprimande. Det er da også Kenneth Kristensens egen oplevelse, at *Voxhall / Atlas* overholder forpligtelsen.

Stars

Marc Facchini-Madsen er booker på et andet regionalt spillested, *Stars*, i Vordingborg. Han fortæller, at han aldrig programplanlægger og booker på baggrund af, hvad et orkester koster: "Prisen har selvfølgelig en betydning, men den er ikke det vigtigste. Genren er vigtigere. Vi har jo som regionalt spillested en forpligtelse til at komme rundt i genrerne og præsentere forskelligartet musik. Og den forpligtelse overholder vi. Når det er sagt, er det næste, at ethvert orkester selvfølgelig skal passe ind i programmet.

World musik skal f.eks. passe sammen med noget andet, der alligevel foregår i byen, og da vi f.eks. har en Wave festival, som i forvejen trækker internationale artister til byen, bruger vi det momentum, til at knytte historier om et verdensmusikorkester på. Vi er nødt til at kunne fortælle vores publikum en historie som sådan. Det er ikke nok at konstatere, at et orkester er på tur." Marc Facchini-Madsen tilføjer, at det ikke er afgørende, hvor mange medlemmer, der er i et orkester, "med mindre det er et big band. Er det dygtige artister, som passer ind i vores program, vil vi sige ja, uanset orkesterets størrelse." Han fortæller, at verdensmusik altid giver underskud på *Stars*, men at koncerterne gennemføres pga. af "forpligtelsen til at være genremæssigt alsidige og på grund af en trang til at stimulere det publikum, der trods alt er til verdensmusik. Men præsenterer vi – udenfor enhver anden sammenhæng – et orkester fra Peru, så kommer der kun tre betalende gæster. Kan vi slutte op om noget, der alligevel foregår i byen og præsentere selvsamme orkester i sammenhæng med dette, kan der komme 70 betalende gæster. Og dét er for mig en succes. Uanfægtet af, at vi stadig taber penge. Jeg kan indadtil i vores organisation forsvare bookingen af orkesteret - under henvisning til kvaliteten og under henvisning til vores forpligtelse på den genremæssige alsidighed." Ifølge Marc Facchini-Madsen skal *Stars* præsentere 5 verdensmusik koncerter om året. Koncertstedet laver i alt omkring 100. "Alene derfor er risikoen lille. Men stort set alle koncerter hos os giver ikke desto mindre underskud. Kun det absolutte mainstream giver overskud. Var der ikke tilskud, ville konsekvensen da også være, at verdensmusik ville blive mindre repræsenteret."

Sønderborghus

Torben Mathiesen er booker på det regionale spillested i Sønderjylland, *Sønderborghus*. Helt i tråd med Marc Facchini-Madsen ser han ikke "så meget på, hvor mange der er i et orkester: "Selvfølgelig gør det en forskel, hvor mange der er, hvis alle skal have fuld tarif. Men vi betaler som oftest en fast hyre og ikke tarif." Når spillestedet kan slippe af sted med det, skyldes det bl.a., at "vi ligger godt, geografisk. Mange orkestre passerer os på vej hjem fra Tyskland. Derfor kan vi ofte få store orkestre til billige priser." Torben Mathiesen siger, at "udgangspunktet er, at vi selv skal tro på, at det kommer til at hænge sammen økonomisk, hvis vi booker et orkester ind." Kravet om, at spillestedet skal sikre den genremæssige alsidighed, ser han ikke som et problem: "Der er jo ingen, der kræver, at vi præsenterer store orkestre. Vi præsenterer en bred vifte af musik og ser meget på, hvor vi får mest for pengene. Og dét synes jeg, vi er gode til. Men

realistisk set, har vi ikke råd til store orkestre. Vi har ikke økonomi til det. Noget andet er, at vi jo også er en provinsby uden et stort jazz-, world eller folk-publikum. Og dét i sig selv gør, at vi ikke booker et stort salsaorkester ind. Vi har ikke råd til at sætte 15.000 kroner til på én koncert." Torben Mathiesen siger, at *Sønderborghus* ikke har haft problemer med at forsvare den genremæssige alsidighed. "Vi har aldrig fået nogen påtale". Og derfor fortsætter spillestedet som hidtil: "Vi booker hellere en tangokvartet eller et fem mands reggae band end ét stort salsaorkester. For dermed får vi to koncerter frem for en. Og samtidig overholder vi vores forpligtelse til at være genremæssigt alsidige." Han fortæller, at spillestedet i efteråret 2012 – trods begrænsede fysiske rammer – kan præsentere Tip Toe Big Band, men også at "vi kun giver 15.000 kroner, hvor orkesteret normalt koster 40.000. Vi har ikke flere penge."

Krudttønden

Peter Jønsson fra *Krudttønden* i København siger, at "det er meget enkelt. Før kunne de store orkestre medbringe supplerende tariffer. Det kan de ikke længere. Og vi har ikke 10-11-12 tariffer til rådighed til én koncert. Konsekvensen er, at vi ikke længere kan hyre store orkestre. Vi har haft en del før, men ikke i de sidste par år. Vi har måttet sige nej tak. Vi har i enkelte tilfælde lavet nogle aftaler, hvor de store orkestre har fået færre tariffer. I enkelte tilfælde er de kommet nogle færre, eller også har nogle af dem delt tarifferne. I hvert fald har vi ikke mulighed for at booke de store orkestre og give alle tariffer." Han fortæller, at økonomien er afgørende, når spillestedet i dag booker store orkestre: "Vi vil stadig gerne have store orkestre ind, men i sidste ende skal alt også løbe rundt. Og da vi i forvejen ikke har honorarer til alle de koncerter, vi vil præsentere, kan vi ikke booke de store orkestre, for så bliver der færre koncerter. En koncert med et stort salsaorkester koster lige så meget som to-tre koncerter med mindre orkestre." Peter Jønsson mener, at *Krudttønden* er en bred musisk profil: "Vi dækker mange genrer. Og det vil vi gerne. Men det, at vi ikke kan præsentere de store verdensmusikorkestre gør også, at vores profil forandrer sig. Vi har ikke samme bredde som før. Simpelthen fordi vi ikke har økonomi til det. I vores profil vægter vi kvalitet og mangfoldighed, men vi er altså tvunget til at se på det økonomiske. Hvis vi laver flere koncerter med store verdensmusikorkestre, bliver der færre af de andre." Han vurderer, at antallet af koncerter i *Krudttønden* med store orkestre er halveret med honorarstøtteordningens ophør.

Klaverfabrikken

Jens Rømer fra *Klaverfabrikken* i Hillerød fortæller, at spillestedet stadig har en del store orkestre på plakaten, omend færre end før honorarstøtteordningen faldt væk: "Vi har stadig orkestre med 8-10 personer, men antallet af jobs til store orkestre er nok faldet 20-30 procent. Vi havde med honorarstøtteordningen mange muligheder for at etablere koncerter med store orkestre. Og de muligheder er blevet forringet. Men vi har det stadig sådan, at vi vil være et spillested for verdensmusik. Det har været vores profil fra start: Koncerter med smalle genrer – verdensmusik, electronica, jazz og folk f.eks. Vi vægter i den forstand den musikalske alsidighed. Men vi har selvfølgelig også et økonomisk hensyn at tage - selv om kunsten og musikken er det vigtigste." Indtil videre er det dog lykkedes, at få økonomien til at hænge sammen, men som Jens Rømer siger, "Klaverfabrikken er afhængig af offentlig støtte". Han tilføjer dog, at "en reetablering af honorarstøtteordningen ville lette økonomien." Som konsekvens af, at økonomien – set i forhold til spillestedets profil – er blevet forringet, har *Klaverfabrikken* søgt om og fra 2013 fået status som regionalt spillested. "Og det vil gøre det lettere for os." Den profil,

som det med honorarstøtteordningen var muligt at etablere og fastholde, kan formodentlig sikres med den nye status som regionalt spillested. Hvad angår musikken og dens kunstneriske set-up, fastholder Jens Rømer dog, at spillestedet ikke har diskuteret besætning med de forskellige orkestre: "Hvis et orkester har vurderet, at der skal så og så mange blæsere til for at ramme det bedst tænkelige kunstneriske udtryk, så er det sådan. Vi har ikke diskuteret med bands, om de kunne klare sig med seks musikere i stedet for otte. Men vi har valgt at søge om at blive regionalt spillested, fordi vi dermed får mere i støtte og mulighed for også at professionalisere det udenoms – det administrative, markedsføring mm. Så selv, om der følger flere forpligtelser med, betragter vi det som at komme op i Superligaen. Vi mener, vi kan bidrage med noget, som ingen andre kan. Vores profil er enestående. Og den skal bare styrkes. Også til glæde for de store orkestre."

Internationalt Hus

Sylvie Abitbol fra *Internationalt Hus* i Odense fortæller, at "vi i år blot har lavet en koncert med et stort orkester - 8-9 musikere. Ellers er der typisk 4-6 musikere i de bands, vi booker. For vi er nødt til at være sikre på, at der kommer tilstrækkelig mange publikummer. Salsa og latin har i de senere år trukket fornuftigt. Men uanset hvad, er det svært at finde subgenrer under verdensmusikken, som trækker et stort publikum. Og selv om vi får støtte både fra kommunen og Kunstrådet, skal vi altså – hvis vi er oppe på 8-10-12 honorarer – stadig have mellem 100-150 betalende publikummer ind, for at det hænger sammen økonomisk. Det er et vilkår," siger Sylvie Abitbol.

Hun fortæller, at *Internationalt Hus* – som er en musikforening, ikke et spillested - får støtte til at arrangere ti verdensmusikkonserter om året, men også at foreningen – selv om den ofte vælger 'publikumssikre subgenrer' – ønsker at lave "stikprøver for at se, om vi kan finde publikum til andre subgenrer – det kan f.eks. være til indisk musik. Vi vil nemlig gerne udvide det genremæssige felt og udbygge vores publikum. Vi kan se, at vi har svært ved at få Balkan musik til at slå igennem i Odense, selv om den kører godt i andre byer. Balkanmusikkens gang på jorden i Odense er virkelig vanskelig. Odense er i den forstand en by, der er håbløst bag ud. Men vi har ikke som musikforening råd til publikumsmæssigt at ramme forbi fire-fem gange i træk, og det sætter selvfølgelig nogle begrænsninger på vores udfoldelse! Det er ikke sådan, at vi aldrig vil forsøge os med Balkan igen. Men vi vil ikke kunne risikere at ramme "forbi" flere gange i træk. Vi er nødt til at booke lidt sikkert." Hun fortæller, at foreningen lavede den første salsa festival for 17 år siden: "Og på baggrund af dén kan jeg sige, at vi kan se, at man kan skabe et behov eller et publikum. Vi er en forening med mange medlemmer, men vi vil jo også gerne have et publikum. Og ikke at vi bliver tilskyndet til andet, end det vores egen profil dikterer. Men vi vil gerne udbygge den genremæssige alsidighed."

KONKLUSION

Selv om de store orkestre udlægger deres profil, status og strukturelle position på markedet som forskelligartet, efterlader de mange interviews til denne rapport dét overordnede indtryk, at det er næsten umuligt at drive et stort orkester i Danmark! Og at det er blevet markant sværere efter, at honorarstøtteordningen i 2009 er ophørt.

Danmark er et lille land med ganske få spillesteder, og det er de færreste af disse, der prioriterer at booke store orkestre - uanset at de regionale spillesteder er forpligtet til at præsentere et genre-mæssigt alsidigt program. Det er de færreste spillesteder, der har råd til at sætse og booker et stort orkester.

Derfor går dialogen mellem de store orkestre og spillestederne ofte på, om ikke orkestrene kan skære i antallet af medlemmer, alternativt optræde under tarif. Ræsonnementet er, at ét stort orkester én aften på spillestedet koster lige så meget som tre trioer på tre aftener.

Ingen af de store orkestre, har stjerner i spidsen, og dét – kombineret med de mange tariffer, som et stort orkester udløser – gør at genrer som salsa, latin, reggae & afro sjældent får plads på landets spillesteder. Alle erkender det, men ingen reagerer på det. Bortset fra, at enkelte orkestre som en konsekvens heraf er gået i stå eller begyndt at udbyde sig selv i mandskabsmæssigt reducerede set-up's.

Den svigtende adgang til spillestederne har afstedkommet, at der er genrer – der på grund af tariffernes omfang og størrelse – sjældent præsenteres i den bedste udgave. Underforstået: genrer, der kun kan eksistere, hvis udøverne kunstnerisk går på kompromis eller optræder til en reduceret hyre, eventuelt uden at modtage hyre.

Spillestederne føler ikke som udgangspunkt, at de dermed svigter deres forpligtelse til at være genre-mæssigt alsidige. De pointerer, at de ikke har fået påtaler, som følge af at de ikke har booket store orkestre indenfor nævnte genrer. Men musikerne fastholder at verdensmusikkens vilkår konstant forringes, og at optimale, kunstneriske udviklingsprocesser undermineres.

Alle er enige om, at verdensmusikken er en marginal genrer, men også om, at genren – som følge af den forringede repræsentation på spillestederne og i medierne – kun marginaliseres yderligere. Og alle er enige om, at dét går ud over musikkens mangfoldighed.

Ivan Rod

BILAG 1:

Fra de regionale spillesteders årlige afrapportering til Kunststyrelsen

Et regionalt spillested budgetterede med de samme faste produktionsudgifter til alle koncerter, dvs. udgifter til lys og lyd, løn til personale, PR og KODA. De variable udgifter omfattede honorar og forplejning til musikerne. De variable indtægter omfattede entré og overskud ved barsalg. Det offentlige driftstilskud blev fordelt som en fast indtægt med et lige stort beløb på alle årets koncertdage.

Hermed et eksempel på økonomien for et spillested ved et 9 mands stort salsaorkester:

Spillestedet præsenterede det samme 9-mands salsaorkester med et 6 måneders mellemrum fordelt på 2 kalenderår. Honoraret var det samme ved de to koncerter. Indtægterne fra barsalg ved de to koncerter var næsten identiske, lige som indtægten per solgt billet. Til den første koncert havde orkestret det tredje højeste publikumstal i den pågældende måned med 167 solgte billetter mod et gennemsnit på 120 for alle koncerter i den samme måned. Den anden koncert et halvt år senere scorede det højeste publikumstal i den pågældende måned med 225 solgte billetter mod et gennemsnit på 87 for alle koncerter denne måned.

Med udgangspunkt i spillestedets egen gennemsnitlige priskalkule gav den første koncert et underskud, hvorimod den anden koncert gav et overskud. Med andre ord, for at spillestedet kan opnå balance mellem indtægter og udgifter, skal et stort orkester ikke kun kunne score et af de højeste publikumstal i den pågældende måned. Det er ikke engang sikkert, at det er nok. *En koncert med et stort orkester skal i dette eksempel helst ligge blandt de koncerter på årsplan, der har det højeste antal solgte billetter på det pågældende spillested.*

BILAG 2: Joblister 2007-2011

Salsa Loca

	Antal koncerter	Heraf med tarifmæssig betaling	Antal musikerjob i alt	Job i gennemsnit per koncert
2007	16	16	192	12,00
2008	9	8	108	12,00
2009	7	6	77	11,00
2010	4	1	44	11,00
2011	2	1	22	11,00

Jorge Cordero & Team Latino

	Antal koncerter	Heraf med tarifmæssig betaling	Antal musikerjob i alt	Job i gennemsnit per koncert
2007	18	17	183	10,17
2008	13	13	117	9,00
2009	11	11	119	10,82
2010	12	11	126	10,50
2011	13	13	115	8,85

Latin Dance Band

	Antal koncerter	Heraf med tarifmæssig betaling	Antal musikerjob i alt	Job i gennemsnit per koncert	Lukkede arr. - skolekoncerter mv.
2007	6	6	60	10,00	22
2008	12	12	105	8,75	13
2009	6	6	56	9,33	12
2010	0	0	0	0,00	25
2011	3	3	25	8,33	14

BILAG 3: World Music Denmarks honorarstøtteordning

Ordningen blev administreret af World Music Denmark. Den forudsatte, at det enkelte spillested – på baggrund af en egen kvalitetsvurdering - bookede et orkester og som minimum betalte de første seks tariffer.

Orkestre på 6 personer og derunder kunne således ikke få honorarstøtte. Hvert orkester kunne samlet set højst få honorarstøtte svarende til 5 job med maksimal støtte per kalenderår. For et 7-mands orkester udgjorde den maksimale honorarstøtte således 5 x 1 tarif = 5 tariffer i alt per år. For et 8-mands orkester 5 x 2 tariffer = 10 tariffer i alt per år. For et 9-mands orkester 5 x 3 tariffer = 15 tariffer i alt per år. Osv.

Ordningen var bevidst indrettet, så støttens præcise omfang ikke var givet på forhånd, men skulle forhandles i hvert enkelt tilfælde. Formålet var at bevare en reel forhandlingssituation mellem spillestedet og orkestret, hvor orkester blev tilskyndet til at økonomisere med det samlede potentielle støttebeløb, som det maksimalt kunne opnå per kalenderår, så det blev fordelt på så mange job som muligt. Tilsvarende tilskynde ordningen orkestret til at presse det enkelte spillested, så det selv betale så mange tariffer som muligt og modtog så lidt støtte som muligt.

Spillestedets ønske om at præsentere et bestemt orkester skulle tage udgangspunkt i en reel ønske og ikke fordi de fik honorarstøtte. Omvendt fik orkestre heller ikke på forhånd tilsagn om støtte til et bestemt antal job. Orkestret optjente støtte i takt med, at det indgik aftaler med spillestederne og var således tvunget til at tænke økonomisk med hensyn til at strække det samlede potentielle støttebeløb, så det rakte ud over de første 5 job. Ordningen sigte således til, at orkestret pressede det enkelte spillested til selv at betale så mange tariffer som muligt og til at modtage så lidt støtte som muligt per job.

Når der var indgået aftale med et spillested om et konkret job, henvendte orkestret sig til World Music Denmark for at reservere den potentielle støtte. Det totale støttebeløb for det pågældende år var fordelt kvartalsvist i fire lige store portioner. Honorarstøtten blev tildelt løbende for hvert kvartal efter først-til-mølle princippet. Honorarstøtten kunne således kun realiseres, hvis der fortsat var ureserverede midler tilbage i det aktuelle kvartal.

Ordningen tilskyndede således orkestrene til at være ude i god tid med deres booking af jobs og spillestederne til hurtigt at få lukket aftalerne. Som en potentiel mulighed i de normale forhandlinger imellem orkestret og spillestedet tilskyndede ordningen orkestrene til at presse spillestederne og økonomisere med honorarstøtten, så den kom til at omfatte flest mulige job.

BILAG 4:

World Music Denmark - honorarstøtte uddelt 2006-2009

År	2006	2007	2008	2009*)
Uddelt støtte	kr. 285.718	kr. 287.224	kr. 295.736	kr. 199.519
Støttede tariffer	192	201	191	119
Antal orkestre	25	29	34	15
Antal spillesteder	42	45	43	26
Antal koncerter	63	67	65	40
Samlet antal musikerjob	552	513	582	360
*) overgangsordning med et maksimum på 200.000 kr.				